

TAVOITERISTIRIITA JA KIINTEYS – TAPAUS- JA SEURANTATUTKIMUS YHDESTÄ NAISTEN SM-TASON RINGETTEJOUKKUEESTA

Kim Forsblom, KM, Jyväskylän yliopisto, Liikuntakasvatuksen laitos, PL 40014, Jyväskylän yliopisto. P. 050-582 4316. Sähköposti: ke.forsblom@gmail.com (yhteyshenkilö). **Taru Lintunen**, LitT, Jyväskylän yliopisto, Liikuntakasvatuksen laitos. **Niilo Konttinen**, PsT, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus.

TIIVISTELMÄ

Forsblom, K. Lintunen, T. & Konttinen, N. 2015.
Tavoiteristiriita ja kiinteys – Tapaus- ja seurantatutkimus yhdestä naisten SM-tason ringettejoukkueesta.
Liikunta & Tiede 53 (6), 78–85.

■ Joukkue tavoitteita tutkittaessa lähtökohtana on ollut, että kaikki pelaajat mieltävät yhteisen tavoitteen samalla tavalla. Yhdessä tutkimuksessa kuitenkin havaittiin että useassa joukkueessa vallitsi erilaisia käsityksiä yhteisestä tavoitteesta, joten ilmiö saattaa olla oletettua yleisempi. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yhtä naisten SM-sarjassa pelannutta ringettejoukkuetta, jossa vallitsi pelaajien kesken ristiriitainen käsitys tulostavoitteesta koko kauden ajan. Tämän määrällistä ja laadullista aineistoa sisältävän tapaus- ja seurantatutkimuksen tarkoituksena on kuvata ja ymmärtää pelaajien ristiriitaisia käsityksiä yhteisestä tavoitteesta.

Joukkueen pelaajat (N=20) vastasivat kolmeen online-kyselyyn kilpailukauden aikana. Kyselyiden avulla selvitettiin pelaajien käsityksiä joukkueen yhteisestä tulostavoitteesta sekä käsityksissä kauden aikana tapahtuneita muutoksia. Pelaajat täyttivät kauden alussa ja kauden päätteeksi kiinteyttä eli koheesiota mittaavan ryhmän ilmapiirimittarin. Kauden jälkeen 17 pelaajaa joukkueesta osallistui teemahaastatteluun, jonka avulla kerättiin lisää tietoa tavoitteenasettelun etenemisestä sekä joukkueen ilmapiiristä.

Kilpailukauden alussa pelaajat olivat jakautuneet kahdeksi lähes yhtä suureksi eri päämäärään, mitaliin ja sarjapaikan säilyttämiseen, pyrkiväksi ryhmäksi. Kauden puolivälissä pelaajien käsitys tulostavoitteesta oli yhtenäistynyt, mutta kauden päätyttyä erimielisyys oli taas kasvanut. Ilmapiirimittarin tulosten mukaan kiinteyden eri osa-alueiden saamat keskiarvot olivat sekä kauden alussa että päätteeksi korkeita tai melko korkeita. Yksittäisten pelaajien vastaukset ilmapiirimittarissa vaihtelivat kuitenkin paljon, eivätkä kiinteyden osa-alueiden keskiarvot kuvanneet joukkueen toimintaa parhaalla tavalla.

Tulosten mukaan joukkueen kiinteys, joukkueen ja sen pelaajien erilaiset menestyskokemukset sekä pelaajien joukkueelle asettamat tavoitteet johtivat siihen, että tavoiteristiriita jatkui koko kauden ajan.

Avainsanat: Joukkueurheilu, tapaustudkimus, tavoitteenasettelu, kiinteys

ABSTRACT

Forsblom, K. Lintunen, T. & Konttinen, N. 2015.
Goal conflict and cohesion – A case- and follow-up study of one women’s ringette team competing on the national league.
Liikunta & Tiede 53 (6), 78–85.

■ In earlier studies it has been hypothesized that players in a same team share a same group goal. However, in one study it was found that in many teams there are contradict group goals among players. In this study the focus is on one women’s ringette team competing on the national league in Finland. There was a goal conflict among the players throughout the season in this team. This case- and follow-up study contains quantitative and qualitative data. The aim of this study is to describe and comprehend players’ contradict opinions on group goal.

The players (N=20) of the team completed three online-surveys during one competitive season. Players’ perceptions of team’s outcome goal, and the possible changes in perceptions, were examined. Players also completed Group Environment Questionnaire (GEQ) measuring the cohesion of the team in the beginning and after the season. After the season 17 players of this team were interviewed by a semi-structured method. Aim of the interviews was to collect data of the goal setting process and cohesion of the team.

In the beginning of the competitive season players were divided into two nearly equal groups heading to different outcomes – medal and avoiding relegation. In the middle of the season players were more unanimous, but at the end of the season the contradiction had increased among the players. The means of different dimensions of cohesion were moderate high or high in both measures. However, individual players’ perceptions on cohesion varied. The means of GEQ did not describe the team functioning on the best possible way.

Results of this study indicate that cohesion, team’s and players’ previous success on national league and individuals’ goals for the team led to a season-long goal conflict in this team.

Key words: Team sport, case study, goal setting, cohesion

JOHDANTO

Tavoitteenasettelun tehokkuutta ja yleisyyttä on tutkittu yksilö- ja joukkuelajeissa sekä mies- että naisurheilijoiden keskuudessa, pääpainon ollessa vahvasti yksilölajien ja miesurheilijoiden tavoitteenasettelussa (esim. Weinberg ym. 1993; 2000). Suomessa joukkuelajeissa tapahtuvaa tavoitteenasettelua on tutkittu pääasiassa poikien jääkiekkjoukkueissa pelikauden mittaisina tapaus- ja toimintatutkimuksina (Rovio 2002; Rovio ym. 2009). Kansainvälisissä joukkuelajien parissa toteutetuissa tavoitetutkimuksissa on selvitetty muun muassa tavoitteiden luonnetta, yleisyyttä ja tehokkuutta sekä mies- että naisjoukkueiden parissa (esim. Brawley ym. 1992; Dawson ym. 2002). Ennako-oletuksena kaikissa aikaisemmissa tutkimuksissa on ollut, että joukkueen jäsenet jakavat yhtenäisen käsityksen joukkueensa yhteisistä eli kollektiivisista tavoitteista.

Naisten SM-tason palloilujoukkueiden tavoitteenasettelua tutkittaessa kuitenkin havaittiin, että 18:sta joukkueesta kahdeksassa saman joukkueen pelaajat mielsivät joukkueen lopputulostavoitteen eri tavalla: yhteiseksi luultu tavoite ei ollutkaan kaikkien pelaajien mielestä joukkueen yhteinen päämäärä (Forsblom ym. 2015). On perusteltua olettaa, että tulostavoitteen suhteen ristiriitaisissa joukkueissa tavoitteenasettelu ei tehosta suorituksia parhaalla mahdollisella tavalla. Havainto tavoiteristiriidasta tarjoaa uusia näkökulmia joukkuetavoitteiden tarkasteluun. Aikaisemmissa joukkuetavoitteita käsittelevissä tutkimuksissa ei ole tutkittu sitä, kuinka yhtenäinen mielipide joukkueen sisällä vallitsee yhteisestä päämäärästä. Näin ollen tavoiteristiriitaa saattaa esiintyä yleisemminkin sekä mies- että naisjoukkueissa. Tässä tutkimuksessa keskitytään yhteen lopputulostavoitteen suhteen ristiriitaiseen joukkueeseen ja pyritään selvittämään tavoiteristiriitaa selittäviä tekijöitä.

Tavoitteet liittyvät sekä ryhmän muodostumiseen että toiminnan tehokkuuteen. Ryhmä voidaan määritellä joukoksi ihmisiä jotka liittyvät yhteen saavuttaakseen tavoitteen (Johnson & Johnson 1987). Tavoite ohjaa ja motivoi ryhmää työskentelemään kohti yhteistä päämäärää, kun riittävän suuri määrä, enemmistö tai jokainen ryhmän jäsenistä jakaa yksikkönä käsityksen tavoiteltavasta tilasta (Johnson & Johnson 1987; Mills 1984). Ryhmän kollektiivisten tavoitteiden onkin havaittu tehostavan ryhmän suorituksia miesten ja naisten keskuudessa niin liikuntaryhmissä, urheilujoukkueissa kuin työyhteisöissäkin (Burke ym. 2010; Locke & Latham 1990; O'Leary-Kelly ym. 1994; Weldon & Weingart 1993).

Tavoitteiden lisäksi myös ryhmän kiinteyden eli koheesio vaikuttaa positiivisesti ryhmän suoritukseen (esim. Carron ym. 2002a; Carron ym. 2002b). Tässä tutkimuksessa koheesiosta käytetään suomenkielisissä liikuntapsykologisissa tutkimuksissa ja kirjoissa (esim. Rovio 2012; Rovio ym. 2004) käytettyä termiä kiinteyden. Ryhmän kiinteydellä tarkoitetaan dynaamista prosessia, joka ilmenee ryhmän pyrkimyksenä pysyä koossa ja yhtenäisenä suoritettaessa ryhmän perustehtävää. Kiinteyden näkyy myös tyytyväisyyden kokemuksina siitä, että ryhmän jäsenten väliset sosiaaliset suhteet koetaan tyydyttävänä (Carron ym. 1998; Carron & Hausenblas 1998). Ryhmän kiinteyden ulottuvuuksia voidaan arvioida yksilön ja ryhmän kannalta: kuinka vetovoimaiseksi yksilö kokee ryhmän perustehtävän tai ryhmän sosiaaliset suhteet, tai kuinka yhtenäiseksi ryhmä koetaan sosiaalisesti tai tehtävää suorittaessaan (Carron ym. 1985).

Joukkuelajeissa kiinteyden kasvattaminen ei kuitenkaan automaattisesti paranna ryhmän suorituksia. Tutkimuksissa varsinkin kiinteyden sosiaalisella ulottuvuudella on havaittu olevan myös haitallisia vaikutuksia (Hardy ym. 2005; Rovio ym. 2009; Rovio 2002). Hardyn ym. (2005) mukaan urheilijat kokivat, että korkea sosiaalinen kiinteyden saattaa johtaa tehottomaan ajankäyttöön, sekä tavoitteisiin sitoutumiseen ja kommunikatioon liittyviin ongelmiin. Sosiaalisesti kiinteässä joukkueessa suoritusten arviointi voi heikentyä, kun rakentavan palautteen antaminen ystävälle koetaan vaikeana (Hardy

ym. 2005; Rovio 2002). Korkean sosiaalisen kiinteyden on havaittu aiheuttavan painetta yhdenmukaisuuteen, ryhmäajattelua sekä polarisaatiota (Rovio 2002; Rovio ym. 2004). Korkeasta kiinteydestä voi tulla niin voimakas normi, että sen ylläpitäminen nousee varsinaisen tehtävän suorittamista tärkeämmäksi tavoitteeksi (Rovio ym. 2009). Mikäli joukkueen sosiaalinen kiinteyden on kovin korkea tai vaihtoehtoisesti hyvin matala, saattavat pelaajat kiinteyttä vaaliakseen jättää kertomatta todelliset mielipiteensä esimerkiksi joukkueen yhteisistä tavoitteista.

Ryhmän tavoitteenasettelulla ja kiinteydellä on toisiinsa vaikuttava suhde. Systemaattisen pelikauden mittaisen tavoitteenasetteluohjelman havaittiin nostavan joukkueiden kiinteyttä (Senécal ym. 2008). Myös pelaajien osallistuminen tavoitteenasetteluun on tutkimusten mukaan yhteydessä korkeaan kiinteyteen (Brawley ym. 1993; Holt & Sparkes 2001). Kiinteyttä nostavia tekijöitä ovat muun muassa se, kuinka selkeinä ja tärkeinä tavoitteet koetaan, sekä se kuinka ne hyväksytään ja kuinka niihin sitoudutaan (Brawley ym. 1987; Weinberg & Gould 2007). Korkealla kiinteydellä on puolestaan havaittu olevan positiivinen yhteys tavoitteeseen sitoutumiseen (Brawley ym. 1993; Williams & Widmeyer 1991). Tutkimusten mukaan pelaajien osallistuminen tavoitteenasetteluun, joukkueen historia, pelaajien henkilökohtaiset odotukset ja tavoitteet sekä ristiriidattomuus tavoitteissa lisäävät sekä tavoitteeseen sitoutumista (Locke & Latham 1990; Weldon & Weingart 1993) että ryhmän kiinteyttä (Brawley ym. 1993; Weinberg & Gould 2007).

Aikaisemmissa joukkueurheilussa tapahtuvaa tavoitteenasettelua tarkastelevissa tutkimuksissa ei ole tutkittu sitä, kuinka yhtenäinen käsitys saman joukkueen pelaajilla on yhteisistä tavoitteista. Naisten palloilujoukkueiden kollektiivisia tavoitteita tutkittaessa kuitenkin havaittiin, että saman joukkueen pelaajat saattavat mieltää joukkueensa yhteisen tavoitteen hyvin eri tavalla (Forsblom ym. 2015). Tässä tapauksessa tarkastellaan yhtä joukkuetta, jonka pelaajille ei muodostunut yksimielistä käsitystä joukkueen tulostavoitteesta koko kilpailukauden aikana. Empiiriseksi tapausesimerkiksi valikoitui ringeten naisten SM-sarjaa pelannut joukkue. Tutkimuksessa kuvailaan joukkueen tavoitteenasettelua, tarkastellaan pelaajien käsityksiä yhteisestä tulostavoitteesta ja joukkueen kiinteydestä sekä näissä kauden aikana tapahtuneita muutoksia. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata ja ymmärtää pelikauden aikana ilmenneitä ristiriitaisia käsityksiä kollektiivisesta tulostavoitteesta.

TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

Tämä tutkimus on luonteeltaan tapaustutkimus, sillä sen tarkoituksena on kuvata yksittäisen ryhmän tavoitteenasettelua useampaa metodia käyttäen kerätyn aineiston avulla (Hirsjärvi ym. 2001). Tutkimuksessa on hyödynnetty menetelmätriangulaatiota, sillä kohdetta tutkitaan eri aineistonhankinta- ja tutkimusmenetelmillä (Eskola & Suoranta 2001). Tavoitteenasettelua tutkittiin ensin online-kyselyllä kerätyn laajemman aineiston avulla (Forsblom ym. 2015). Määrällisesti kerätystä pitkittäisaineistosta erottui Syrjälän (1994) tapaustutkimukselle tunnusomaiseksi esittämä poikkeava ja muista erottuva tapaus: joukkue, jossa ei saavutettu yksimielistä käsitystä kollektiivisesta tavoitteesta. Laadullisen haastatteluaineiston avulla ilmiötä pyrittiin ymmärtämään syvällisemmin (Metsämuuronen 2006).

Tutkimuksen kohderyhmänä oli naisten SM-sarjaa kaudella 2011–2012 pelannut ringettejoukkue. Joukkue valikoitui tapaus-esimerkiksi laajemmasta kyselyaineistosta, koska joukkueen pelaajat jakautuivat kahdeksi vaikeusasteeltaan hyvin erilaiseen tulostavoitteeseen pyrkiväksi ryhmäksi. Kilpailukauden alussa mitalin asetti tavoitteeksi 12 pelaajaa ja sarjapaikan säilyttämiseen pyrki 8 pelaajaa.

Joukkueessa pelasi 20 iältään 17–26 -vuotiasta amatööripelaajaa. Ringetteä pelaajat olivat pelanneet keskimäärin 12 vuotta (Kh=2,5) ja nykyistä joukkueettaan he olivat edustaneet keskimäärin 3,6 vuotta (Kh=4,1). Joukkueen pelaajien pelivuodet SM-tasolla vaihtelivat melko paljon: kokeneimmalle pelaajalle tutkimusajankohtana ollut pelikausi oli kymmenes naisten SM-sarjassa, kun neljännes pelaajista pelasi ensimmäistä kauttaan tällä tasolla pelattuaan edellisellä kaudella junioreissa.

Määrällinen aineisto kerättiin kolmella online-kyselyllä, jotka toteutettiin Webropol-verkkokyselyalustalla. Jokainen joukkueen pelaaja vastasi kolmeen kilpailukauden aikana teetettyyn kyselyyn. Ensimmäinen kysely toteutettiin syyskuussa, kun runkosarjan ensimmäinen ottelu oli pelattu. Toinen kysely ajoittui joulukuuhun, kun joukkue oli pelannut puolet runkosarjan otteluistaan. Viimeinen kysely toteutettiin maaliskuussa, kun joukkueen viimeisestä sarjapelistä oli kulunut kaksi viikkoa. Ensimmäisen kyselyn vastausohjeet toimitettiin ennen kilpailukauden alkua joukkueen vastuuvallantekijälle, joka jakoi ohjeet edelleen joukkueensa pelaajille. Kyselyn tarkoituksen, yhteyshenkilöiden ja etenemisen lisäksi ohjeissa kerrottiin tietojen luottamuksellisesta käsittelystä. Koska jokainen joukkueen pelaajista vastasi ensimmäiseen kyselyyn, voitiin toisen ja kolmannen kyselyn vastausohjeet toimittaa sähköpostilla suoraan joukkueen pelaajille. Kyselyihin vastaaminen oli vapaaehtoista.

Ringeten SM-sarjassa pelasi tutkimusajankohtana käynnissä olleen kauden aikana kahdeksan joukkuetta, joista runkosarjan neljä parasjoukkuetta pääsi välieriin ja kaksi viimeistä joutui puolustamaan sarjapaikkaansa karsintasarjassa. Viidenneksi ja kuudenneksi sijoituneiden joukkueiden kilpailukausi päättyi runkosarjaan. Yhden kilpailukauden mittaisessa pitkittäistarkastelussa pyrittiin selvittämään, miten eri tulostavoitetta koskevat vastausvaihtoehdot jakautuivat kauden eri vaiheissa joukkueen pelaajien kesken. Pelaajia pyydettiin jokaisessa kyselyssä valitsemaan neljästä vaihtoehdosta se, joka parhaiten vastasi joukkueen yhteistä kauden loppusijoitusta koskevaa tulostavoitetta. Vastausvaihtoehdot olivat 1) Joukkueemme ei ole asettanut yhteistä tulostavoitetta SM-sarjakaudelle, 2) Tavoitteenamme on varmistaa SM-sarjapaikka seuraavalle pelikaudelle, 3) Tavoitteenamme on saavuttaa mitali sekä 4) Tavoitteenamme on voittaa mestaruus.

Ensimmäisessä ja kolmannessa kyselyssä pelaajat täyttivät myös kiinteyttä mittaavan ryhmän ilmapiirimittarin (Group Environment Questionnaire, GEQ, Carron ym. 1985). Mittarista käytettiin Salmisen ja Luhtasen (1998) tekemän suomennoksen pohjalta muokattua käännöstä (Kaija & Kujala-Leinonen 2001), jota myös Rovio (2002) käytti väitöskirjassaan. Ryhmän ilmapiirimittari koostuu 18 väittämästä, joilla mitataan sosiaalista kiinteyttä ja tehtäväkiinteyttä sekä yksilö- että ryhmätasolla. Mittarin jokaista väittämää arvioidaan asteikolla yhdestä yhdeksään. Tulosten laskemista varten 12 väittämässä asteikko oli käännettävä toisin päin.

”Minä-tehtävä” (Interpersonal Attractions to Group-Task, ATG-T) summapistemäärä kuvaa yksilön henkilökohtaista mieltymystä ryhmän tehtävään ja tavoitteisiin. Tähän kuuluu myös yksilön sitoutuminen oman tehtävänsä suorittamiseen ryhmässä. ”Tämä joukkue ei anna minulle riittävästi mahdollisuuksia kehittää taitojani.” on yksi neljästä osa-alueesta mittaavasta väittämästä. ”Minä-sosiaalinen” (Interpersonal Attractions to Group-Social, ATG-S) summapistemäärä kuvaa kuinka hyväksytyksi yksilö tuntee itsensä joukkueessa ja sen vuorovaikutuksessa. ”Minulle tämä joukkue on yksi tärkeimmistä ryhmistä, joihin kuulun.” on yksi viidestä osa-alueesta mittaavasta väittämästä. ”Ryhmä-tehtävä” (Group Integration-Task, GI-T) summapistemäärä kuvaa sitä, kuinka tiiviiksi ja yhtenäiseksi yksilö kokee ryhmän sen suorittaessa yhteistä tehtävää. ”Joukkueemme on yhtenäinen pyrkiessään saavuttamaan tavoitteensa.” on yksi viidestä osa-alueesta mittaavasta väittämästä. ”Ryhmä-sosiaalinen” (Group Integration-Social, GI-S) summapistemäärä kuvaa yksilön tuntemuksia ryhmän

yhtenäisyydestä ja sosiaalisista suhteista. ”Joukkueemme haluaisi viettää yhdessä aikaa kauden loputtua.” on yksi neljästä osa-alueesta mittaavasta väittämästä. Muodostetuista summamuuttujista laskettiin kiinteyden neljälle osa-alueelle keskiarvot ja -hajonnat sekä kauden alussa että kauden päätteeksi SPSS 22-ohjelmalla. Koska ryhmän ilmapiirimittarin täytti jokainen joukkueen pelaajista, eli kyseessä on kokonaisotos, ei tuloksiin sisälly otosten tapaan epävarmuutta. Tästä syystä keskiarvoille ei laskettu luottamusvälejä.

Laadullinen aineisto koostui 17 pelaajan teemahaastatteluista. Haastattelut toteutettiin tutkimuskohteena ollutta kautta seuraavan syksyn aikana, kun tutkittavan kauden viimeisestä pelistä oli kulunut noin seitsemän kuukautta. Haastatteluissa pelaajia pyydettiin kertomaan joukkueen tavoitteen asettamisesta ja arvioinneista, niissä käytetyistä keinoista sekä joukkueen ilmapiiristä. Pelaajia pyydettiin myös arvioimaan syitä jotka johtivat joukkueen lopulliseen sijoitukseen sarjassa. Haastatteluissa tutkimuskohteena ollutta kilpailukautta lähestyttiin retrospektiivisesti alkaen kauden loppusijoituksesta ja siitä jääneistä tunnelmista päätyen lopulta kilpailukauden alussa käytyihin tavoitekeskusteluihin. Osallistuminen haastatteluihin oli vapaaehtoista ja kolme pelaajaa kieltäytyi haastattelusta. Haastatteluista kieltäytyneet pelaajat profiloituivat joukkueen kokemattomiin pelaajiin, sillä tutkimusajankohtana ollut pelikausi oli ollut heille joko ensimmäinen tai toinen naisten SM-sarjassa. Haastateltaville kerrottiin, ettei yksittäisen vastaajan vastauksia pysty tunnistamaan tutkimusraportista.

Tutkimuksen ensimmäinen kirjoittaja toteutti haastattelut yksilöhaastatteluina ennen joukkueen harjoituksia jäähallin kokoustilassa. Neljä haastattelua jouduttiin suorittamaan puhelinhaastatteluina aikatauluihin liittyvien syiden vuoksi. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja ne kestivät keskimäärin 15 minuuttia (vaihteluväli 10–19 minuuttia). Tutkimuksen ensimmäinen kirjoittaja litteroi kaikki haastattelut (82 sivua, Times New Roman, 12 p, riviväli 1,5).

Aineiston analyysi alkoi teemoittelulla, jossa aineistosta pyrittiin löytämään tutkimusongelmia valaisevia teemoja (Eskola & Suoranta 2001). Tutkimuksen ensimmäinen kirjoittaja luki aineiston useita kertoja läpi alleviivaten vastauksia. Litteroitujen haastattelujen marginaaleihin kirjoitettiin havaintoja, pohdintoja, kysymyksiä sekä yhteyksiä aiempiin tutkimuksiin. Analyysin tavoitteena on tiivistää, järjestää ja jäsentää aineistoa niin, ettei siitä jää mitään oleellista pois (Eskola 2001). Ensimmäinen kirjoittaja pisteytti kunkin vastaajan vastaukset joka teeman osalta asteikolla 1–3 sen mukaan, kuinka informatiivisina ne tutkimusongelman kannalta koki. Pisteytyksen jälkeen tehtiin Eskolan (2001) ehdotuksen mukaisesti matriisi, jossa pystyriiveillä oli haastattelujen teemat ja vaakariveillä vastaajille kustakin teemasta annetut pisteet.

Matriisin teon jälkeen vastauksia koottiin kunkin teeman osalta siten, että aloitettiin informatiivisimmaksi pisteytetystä vastauksesta täydentäen sitä seuraavaksi informatiivisimmalla vastauksella niin pitkään, kunnes teema oli käyty läpi. Vastausten lomaan kirjoitettiin aiemmin tehtyjä muistiinpanoja sekä aiempiin tutkimuksiin löydettyjä yhteyksiä. Tämän jälkeen uudelleen järjestetty aineisto luettiin läpi peilaten sitä koko ajan tutkimusongelmaan, joukkueen ristiriitaisen tulostavoitteen ymmärtämiseen. Haastattelujen kysymykset olivat teorialähtöisiä. Haastattelun analyysia voi kuitenkin kuvata teoriasidonnaiseksi, abduktiiviseksi päättelyksi, sillä aineistosta löytyi myös uusia teemoja (Tuomi & Sarajarvi 2002). Haastatteluista ja havainnoista käytiin säännöllistä keskustelua tutkimusryhmän jäsenten kesken ja prosessin aikana haastatteluista löydettyjen teemojen määrä vaihteli. Lopulta päädyttiin kolmeen keskeiseen teemaan: 1) joukkueen kiinteyteen, 2) joukkueen ja sen pelaajien aiempiin menestyskokemuksiin SM-sarjassa sekä 3) yksilön joukkueelle asettamaan tavoitteeseen.

TULOKSET

Tulososan aluksi kuvaillaan joukkueen tavoitteenasettelua ja pelaajien käsityksiä yhteisestä tulostavoitteesta sekä näissä kauden aikana tapahtuneita muutoksia. Sen jälkeen tarkastellaan ristiriitaiseen käsitykseen johtaneita syitä, joukkueen kiinteyttä, joukkueen ja sen pelaajien aiempia menestyskokemuksia sekä yksilön joukkueelle asettamia tavoitteita.

Määrällisen aineiston mukaan joukkue oli jakautunut sarjakauden alussa lähes puoliksi kahteen eri tavoitteeseen pyrkivään ryhmään. Joukkueen 20 pelaajasta kaksitoista (60 prosenttia) ilmoitti joukkueen kollektiiviseksi tulostavoitteeksi mitalin, kun kahdeksan pelaajan (40 prosenttia) mukaan joukkue pyrki säilyttämään sarjapaikkansa. Joukkueen tulostavoite oli asetettu yhteistyössä pelaajien ja valmennuksen kesken. Tavoitteenasettelussa oli hyödynnetty pienryhmyä ja jokaisen pelaajan mielipide oli pyritty saamaan kuuluviin. Yhden pelaajan mielikuvan mukaan pienryhmät olivat noin neljän henkilön ryhmiä. Pienryhmät muodostivat ensin jäsenten kesken yhteisen mielipiteen sopivasta lopputulostavoitteesta. Tämän jälkeen pienryhmien mielipiteistä keskusteltiin yhdessä ja lopulta päätettiin joukkueen yhteinen tavoite. Pienryhmien kokoonpanoja tai jakoperusteita ei tässä tutkimuksessa selvitetty.

Ööö, meil sai ihan tota jokainen... Meil oli itseasias sellaset ryhmät ku me tehtiin sitä. Jokainen sai ryhmäs ensiks sanoo oman mielipiteen ja sit kirjattiin ni se oli tota. Mä muistan et se ei ihan kaikilla ollu aluks sama, mutta enemmistöllä se oli ne välierät. Mutta mä sen, en muistan et kaikil ei kyl ollu ihan, ettei se tullu niinku, et kaikkien paperis ei lukenu välierät. (MIT-MIT-MIT2)

Haastateltavien koodauksista käy ilmi, miten he ovat vastanneet joukkueen tulostavoitetta koskevaan kysymykseen kolmessa eri online-kyselyssä. SP tarkoittaa sarjapaikkaa ja MIT mitalia. Mahdollinen numero erottaa samalla tavalla vastanneet pelaajat toisistaan. Esimerkiksi tämä pelaaja on mieltänyt kaikissa kolmessa kyselyssä joukkueen yhteiseksi tulostavoitteeksi mitalin saavuttamisen.

Sillon ku me päätettiin se tavote, ni se päätettiin pienemmis ryhmissä sillon alkukaudesta. Ja se, oliko ne nyt neljän hengen ryhmii suunnilleen. Ni sit niitten niinku yhtenäinen mielipide oli se. Ja, no, en nyt tiiä muista ryhmistä, mut ainaki meil oli niinku yhtenäinen mielipide ryhmän sisäläki jo. (MIT-MIT-SP1)

Pelaajien näkemys joukkueen tulostavoitteesta yhtenäistyi kauden edetessä, sillä sarjakauden puolivälissä teetetyin kyselyn mukaan 15 pelaajaa (75 prosenttia) ilmoitti joukkueen tavoitteeksi mitalin saavuttamisen. Neljä pelaajaa koki joukkueen tavoitteena olleen sarjapaikan säilyttäminen ja yhden vastaajan mukaan joukkueella ei ollut yhteistä tavoitetta. Kilpailukauden kuluessa joukkueessa oli keskusteltu tulostavoitteen yhtenäistämistä tavoitteenasettelupalaverissa.

Me, me niinku keskusteltiin siitä ja silleen. Sitä tarkennettiin esim et kaikilla oli yhteinen tavote, mut sit ehkä se vielä jäi silleen sen palaverin jälkeen, että siellä ihmiset toi eri asioit esille, et tuliks siit sitä, se kokonainen yhteinen tavote ikinä? (SP-SP-SP3)

Joukkueen käymien keskustelujen lisäksi osa pelaajista koki myös joukkueen pelisuoritusten yhtenäistyneen pelaajien käsityksiä yhteisestä tavoitteesta. Alkukauteen verrattuna useampi pelaaja mielsikin kauden puolivälissä joukkueen tavoitteeksi välierapaikan ja mitalin saavuttamisen. Tästä huolimatta kaikki pelaajat eivät kokeneet joukkueen vielä täysin yksimieliseksi tulostavoitteen suhteen.

Ni, ja sit vast niinku pikkuhiljaa ku oltiin kaudessa niinku edetty ja pelattu niit pelejä oltiin tajuttu et "Hei, mehän voidaan oikeesti päästä välieriin!" Ni mun mielest sit sen jälkeen ihmiset alko vast niinku kaikki sitoutuu siihen samaan. Silti siel saatto olla niit yksittäisiä jotka kuitenkin vaan tavotteli sitä sarjapaikan säilyttämistä. (MIT-MIT-MIT3)

Kauden päätyttyä ristiriita yhteisestä tulostavoitteesta oli voimakkain, sillä kolmannen kyselyn mukaan puolet pelaajista (n = 10) ilmoitti joukkueen tavoitteena olleen mitalin saavuttaminen. Seuraava sitaatti vahvistaa havaintoa siitä, että osa pelaajista uskoi välieriin pääsyyn loppuun saakka, mutta osa koki joukkueen laskeneen tavoitettaan mitalin saavuttamisesta sarjapaikan säilyttämiseen. Haastattelusta syntyy vaikutelma, ettei tavoitteen laskeminen ollut kuitenkaan koko joukkueen virallinen kanta.

Mut sitte, ehkä se et sit ku se alko näyttää silt et jossaki vaihees, ku se alko näyttää niinku hyvin vahvasti siltä, et ei välttämät päästäkään [välieriin]. Ni sit siel saatto tulla vähän et, no et, "No joo, että ei välttämättä päästä sinne." Et sit se niinku saatto, vähän niinku usko hiipuu. Et sit siel tuli ehkä vähän semmosii niinku jakautuneit mielipiteit. (SP-SP-SP4)

Haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että osa pelaajista muutti käsitystään tulostavoitteesta joukkueen ottelutulosten mukaan.

Ryhmän kiinteytys

Kauden alussa ilmapiirimittarin keskiarvot olivat pelaajien tehtävää (Minä-tehtävä) ja ryhmän sosiaalisia suhteita (Minä-sosiaalinen) kohtaan kokeman vetovoiman, sekä joukkueen tehtävän suorittamisen yhtenäisyyden (Ryhmä-tehtävä) osalta korkeita. Matalin keskiarvo oli ryhmän sosiaalisella yhtenäisyydellä (Ryhmä-sosiaalinen). Kauden päätteeksi toistetun mittauksen mukaan ainoastaan ryhmän sosiaalinen yhtenäisyys oli kohonnut alkukauteen verrattuna. Kiinteyden muiden osa-alueiden keskiarvot laskivat kauden päätteeksi. Vaikka kiinteyden osa-alueet olivat keskiarvojen mukaan molemmissa mit-

TAULUKKO 1. Kiinteyden eri osa-alueiden keskiarvot (Ka) ja -hajonnat (Kh), sekä yksittäisten pelaajien antamat korkeimmat ja matalimmat pistemäärät ryhmän ilmapiirimittarin (GEQ) mukaan kauden alussa ja kauden päätteeksi (N = 20).

	Kilpailukauden alussa				Kilpailukauden päätyttyä			
	Ka	Kh	Korkein	Matalin	Ka	Kh	Korkein	Matalin
Minä-tehtävä	7,7	1,0	9,0	5,0	7,0	1,6	9,0	3,5
Minä-sosiaalinen	7,4	1,2	9,0	4,2	6,8	1,5	8,8	3,6
Ryhmä-tehtävä	7,0	1,0	7,2	5,0	6,2	0,9	7,8	4,8
Ryhmä-sosiaalinen	5,4	1,3	8,0	3,3	6,1	1,5	7,3	4,5

tauksissa melko korkeita tai korkeita, eivät kaikki pelaajat kokeneet kiinteyttä kuitenkaan näin. Joukkueessa oli yksittäisiä pelaajia, joiden kiinteyden eri osa-alueille antamat pistemäärät olivat joukkueen keskiarvoja matalampia (Taulukko 1).

Osa haastatelluista pelaajista vahvistaa ilmapiiromittarin tuloksia siitä, että melko korkeista keskiarvoista huolimatta pelaajilla oli erilaisia kokemuksia ryhmän kiinteydestä. Osa pelaajista oli hyviä kavereita keskenään myös pelien ja harjoitusten ulkopuolella, mutta kaikki pelaajat eivät kuuluneet tähän ydinryhmään. Seuraava kommentti on pelaajalta, jonka mielestä joukkue oli kauden päätteeksi sosiaalisesti yhtenäinen (Ryhmä-sosiaalinen 8,3), mutta joka ei kokenut itseään täysin hyväksytyksi joukkueessa ja sen vuorovaikutuksessa (Minä-sosiaalinen 4,2). Pelaajan kokemuksen mukaan joukkue ei ollut vetovoimainen eikä yhtenäinen tehtävän ja tavoitteiden suhteen (Minä-tehtävä 5,0, Ryhmä-tehtävä 4,4).

Joukkuehenkihän on varmaan ollu iha hyvä, ku pääosa on hyviä kavereita keskenään myös vapaa-ajalla. Mutta ei silleen et ollaan ystäviä siellä, mutta sit taas, nii, toisaalt ehkä se joukkuehenki ei sit ollu sellanen kauden tavoitteellinen ja eteenpäin pyrkivä. (MIT-MIT-MIT4)

Joukkueen tavoitteenasettelussa jokaiselle pelaajalle oli pyritty antamaan mahdollisuus saada äänensä kuuluviin, mutta osa haastatelluista pelaajista koki että äänekkäimillä ja vahvimilla pelaajilla oli suurin vaikutusvalta päätökseen. Haastatelluissa esitetään epäily, etteivät ainakaan kaikki pelaajat olleet kertoneet mielipidettään koko joukkueen edessä.

Tutkija: Mikä sun mielestä teki teidän joukkueen tulostavoitteesta yhteisen? Kenen päätös se tavoite oli?

No alkuun ainaki äänekkäimpien ja vahvimpien persoonien ja sen jälkeen varmaan sitte enemmistön mielipide. (MIT-MIT-MIT4)

Joukkueen tavoitteesta keskusteltiin kauden aikana joukkueen palaverissa, mutta useampi haastateltu pelaaja uskoi pelaajien kertoneen todellisista mielipiteistään epävirallisissa pienten ryhmien puheissa. Seuraava sitaatti on toista kauttaan joukkueessa pelanneelta pelaajalta, jonka kiinteyden sosiaalisille ulottuvuuksille (Minä-sosiaalinen 4,8, Ryhmä-sosiaalinen 4,0) antamat pistemäärät olivat kauden päätteeksi selvästi joukkueen keskiarvoja matalampia. Kenties hän koki pystyvänsä puhumaan turvallisesti vain tietyssä pienryhmässä.

Tutkija: Oliko joukkueen tulostavoite läsnä joukkueen arjessa? Puhuihko pelaajat tavoitteista esim treeneissä?

No siis esim vaik autoporukalla saatettiin pohtia, et missä tilantees nyt ollaan ja miten pitäis mennä ja, niinku. Mut ei ehkä sit silleen, että ei esim kaikki pelaajat keskenään. Tai ei edes yks pelaaja puolen joukkueen kanssa. (SP-SP-SP3)

Toisaalta, vaikka pelaaja koki itsensä hyväksytyksi joukkueessa, ei joukkue välttämättä ollut hänen mielestään sosiaalisesti kovin yhtenäinen. Seuraava esimerkki pelaajalta (Minä-sosiaalinen 7,8, Ryhmä-sosiaalinen 5,5) kuvaa konformismin eli yhdenmukaisuuden painetta.

Tutkija: Uskoivatko kaikki loppuun asti välieriin pääsemiseen?

Just ku juteltiin jotain niinku, ei isommas porukas mut pienemmis porukois, sitte ku juteltiin saatto vähän tulla jotain sellasta kommenttia vähän sinne päin että "Onks se nyt", tai että, vähän sellast epäuskon kuulua oli siinä vaiheessa. Enemmän niis pienis porukois eikä missään, jossain palaveris ois sanottu että "Emmä usko". (MIT-MIT-MIT1)

Pelaaja, jonka sosiaalisen kiinteyden ulottuvuuksille antamat pisteet (Minä-sosiaalinen 8,0, Ryhmä-sosiaalinen 6,8) olivat kauden

päätteeksi joukkueen keskiarvoja korkeampia, kuvaa ryhmän ilma-
piiriä seuraavasti:

Ehkä sellanen kiltti, että ei, ei niinku niin uskallettu sanoo toisille jotain jos joku teki jotain väärin. [...] et ei ehkä hirveen avoin. (MIT-MIT-SP2)

Vastausten perusteella sosiaalisen kiinteyden eri osa-alueiden melko korkeat tai korkeat keskiarvot eivät kuvaa joukkueen tilannetta parhaalla mahdollisella tavalla. Vaikuttaa siltä, että joukkue oli jakautunut kahteen ryhmään. Toisessa ryhmässä pelaajien sosiaalisia suhteita kohtaan kokeman vetovoiman arvot olivat korkeita, toisessa taas matalia. Pelaajien erilaiset kokemukset kiinteydestä johtivat siihen, että pelaajat puhuivat todellisista mielipiteistään vain pienryhmissä. Tämä oli yksi syy, miksi joukkueessa ei saavutettu yksimielisyyttä yhteisestä tulostavoitteesta.

Joukkueen ja sen pelaajien aiemmat menestyskokemukset

Haastattelujen mukaan joukkueen ja se pelaajien aiemmat kokemukset SM-sarjassa vaikuttivat pelaajien uskoon yltää mitalipeleihin ja siten myös siihen, ettei joukkue sinne lopulta yltänyt. Aiemmillä kokemuksilla haastateltavat viittasivat joukkueen ja sen pelaajien menestyskokemuksiin SM-sarjassa.

Tutkija: No entä osaaks sä sanoo et miksi jotkut ois tyytyny, tai ainaki siin alkuvaiheessa halunnu tavotella alemmaa tavotetta?

Ehkä se voi olla se että ku me ollaan oltu niin useena vuotena siellä karsintasarjassa, ni ehkä sitte moni ois halunnu vaa et me säilytettäs sarjapaikka niinku suoraan, ettei tarvi karsinnan kautta enää niinku pelata sitä sarjapaikkaa ittelle. (MIT-MIT-MIT3)

Edellisen sitaatin pelaaja kuului pelivuosiensa osalta joukkueen kokeneisiin pelaajiin. Hän oli pelannut useamman vuoden kyseisessä joukkueessa. Seuraavat sitaattit ovat kahdelta pelaajalta, jotka pelasivat toista kautta tässä ryhmässä. He olivat sekä pelivuosisissa että naistenmaajoukkue- ja SM-sarjakokemuksissa mitattuina joukkueen kokeneimmat pelaajat.

Tutkija: Ni miten semmosiin tavoiteisiin on sit päädytty, että, tota, kaikki ei niihin kuitenkaan usko?

No osittain must tuntuu et se oli se ydinporukka, joka on aina pelannu tossa samassa joukkueessa. Eikä niinku tiedä, tiedä toisaalta muusta kuin siitä [tässä joukkueessa] olemisesta mitään. Et niinku jotenki se oli jo puolvoitto joukkueelle, sitte kuitenkin että, tai niinku semmonen tavoteltava asia et ei, ei jouduta karsimaan. (MIT-MIT-MIT4)

No mä ehkä sanoisin nyt tähän että, että joo, et, et tietenki ethän sä kilpaurheilussa vähempään tyydy ku mitaliin. Mutta mun mielest joukkue oli niin kokematon että tietääkö oikeesti kaikki mitä, mitä väl.. Tai siis niinku niin harva on pelannu välierissä, että suurin osa ei välttämättä tiedä että mitä oikeesti vaaditaan että sinne pääsee. (MIT-MIT-MIT5)

Osa pelaajista tyytyi alempaan sijoitukseen, kun aiempia menestyskokemuksia ei vielä ollut. Tähän viittaa myös joukkueessa monta vuotta yhtäjaksoisesti pelannut pelaajaa, joka kuului itsekin tulostavoitetta kauden päätteeksi laskeneiden ryhmään.

No ainaki isoimpana varmaan kokemuksen puute. Et just johettiin jotain niit ylempii joukkueita, mut sitte ei pystytty pitää johtoasemaa... ..Et ehkä sitte se johtu siitä että ei just oo sitä kokemusta siitä voittamisesta. (MIT-MIT-SP1)

Yksilön tavoite joukkueelle

Dawson ym. (2002) havaitsivat tutkimuksessaan, että joukkueen pelaajat asettivat omia tavoitteita joukkueelleen. Tämän tutkimuksen kohteena olleessa joukkueessa jokaista pelaajaa oli pyydetty kertomaan pienryhmissä mielestään sopiva tulostavoite joukkueelle ennen lopullista tavoitteenasettelua. Näiden ehdotusten voi katsoa olevan yksilön tavoitteita joukkueelle. Pelaajien mielipiteet tulostavoitteesta jakautuivat mitalin ja sarjapaikan säilyttämisen kesken. Pelaajien keskuudessa olikin kauden jälkeen epäily, että osa pelaajista oli koko kauden ajan noudattanut omaa joukkueelle asettamaansa tavoitetta kollektiivisesta tavoitteesta välittämättä.

Tutkija: Mitkä sun mielestä oli suurimpia syitä, että se tulostavoite jäi saavuttamatta?

No se että ihmisten tavoitteet ehkä oli erilaisia. Ja se, että kaikki ei uskonu siihen yhteiseen tavoitteeseen. Jaa, ehkä sitte se, että, niinku ainaki tuntu siltä, että osalle on tärkeempää se että, sosiaalinen puoli, et ollaan kavereita ja kaikil on kivaa, kun se että me yritettäs kauheesti eteenpäin ja pyrittäs kehittymään. (MIT-MIT-MIT4)

Vastaaja epäilee, että joukkueen jäsenillä oli kovin erilaisia motiiveja liittyä joukkueeseen. Osa halusi menestyä ja kehittyä, kun taas toisille riitti yhdessäolo ja hyvät sosiaaliset suhteet. Ilmeisesti osa pelaajista tavoitteli positiivisia sosiaalisia kokemuksia joukkueen menestystavoitteesta välittämättä. Pelaajan esittämää epäilyä tukee kauden päättyessä olleet suuret erot yksittäisten pelaajien tehtäväkiinteyden osa-alueille antamissa arvoissa (Taulukko 1).

Seuraavassa sitaatissa pelaaja esittää suoran epäilyksen, että tässä joukkueessa pelaajien joukkueelle asettamat tavoitteet dominoivat joukkueen kollektiivista tavoitetta.

Tutkija: Oliko kaikki aidosti sen tavoitteen takana loppuun asti?

No siis, mä sanoin siin aluksi et mä koin et kaikki ei ehkä ollu ottanu sitä samaa tavoitetta itseensä. Et ehkä jokainen oli sit niiden niinku sen että, että välierät vai sit se viides sija, et ei joudu niinku karsimaan. Niin, öö.. jokainen noudatti ehkä omaa tavoitettaan. (SP-SP-SP3)

POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin yhtä naisten SM-sarjajoukkuetta, jonka pelaajat eivät saavuttaneet yksimielistä käsitystä joukkueen kollektiivisesta tulostavoitteesta koko kauden aikana. Kyseisellä kilpailukaudella jääkiekon, ringeten ja salibandyn naisten SM-sarjoissa pelasi useita joukkueita, joissa vallitsi pelaajien kesken ristiriitaisia käsityksiä joukkueen tulostavoitteesta. Koska aikaisemmissa tavoite-tutkimuksissa ei ole tarkasteltu sitä, kuinka yhtenäinen käsitys saman joukkueen pelaajilla on kollektiivisesta tavoitteesta, on mahdollista että tavoiteristiriitaa esiintyy yleisemminkin muissa lajeissa ja myös miesten joukkueissa.

Tutkimuksen kohteena olleessa joukkueessa tavoitteenasettelu oli ollut läsnä joukkueen arjessa ja siinä oli hyödynnetty tutkimuksissa toimiviksi havaittuja käytänteitä (mm. Sénécal ym. 2008). Tavoittees- sa edistymistä oli arvioitu kauden edetessä ja pelaajat olivat osallistuneet sekä tavoitteen asettamiseen että sen arvioimiseen. Jokaisen pelaajan mielipide oli pyritty saamaan kuuluviin pienryhmäyöskentelyn avulla. Käytetyistä menetelmistä huolimatta joukkue ei saavuttanut yhtenäistä käsitystä lopputulostavoitteesta koko kauden aikana.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että pelaajien osallistuminen tavoitteenasetteluun on positiivisessa yhteydessä joukkueen kiinteyteen (Brawley ym. 1993; Sénécal ym. 2008). Tässä joukkueessa kiinteyden jokaisen ulottuvuuden keskiarvot olivat melko korkeita tai korkeita sekä kauden alussa että kauden päätteeksi. Joukkueessa oli kuitenkin pelaajia, joiden kokemukset kiinteydestä olivat ilmapiirimittarin mukaan selvästi joukkueen keskiarvoa matalampia (Tau-

lukko 1). Tässä tutkimuksessa ei selvitetty käytettyjen pienryhmien jakoperusteita tai kokoonpanoja. Vaikka kaikilta pelaajilta oli kysytty mielipidettä yhteisestä tulostavoitteesta, koki osa pelaajista tavoitteen olleen erityisesti äänekkäimpien pelaajien mielipide. Kenties pienryh- mäyöskentelyssä käytetyt ryhmät eivät toimineet parhaalla mahdollisella tavalla tavoitteenasettelun kannalta.

Pelaajat toivat haastatteluissa esille, että tavoitteesta keskusteltiin ja sen saavuttamista epäiltiin pienemmissä ryhmissä. Joukkueen yhteisissä keskusteluissa ei kriittisiä mielipiteitä tuotu esille. Korkean sosiaalisen kiinteyden on havaittu aiheuttavan painetta yhdenmukaisuuteen (Rovio 2002). Joukkueen sosiaalisen yhtenäisyyden saama keskiarvo oli kauden päätteeksi melko korkea. Osa pelaajista antoi tälle osa-alueelle vielä keskiarvoa korkeamman pistemäärän. On mahdollista, että osa pelaajista tunsu korkean sosiaalisen kiinteyden aiheuttamaa painetta myöntäen esitettyyn näkemykseen tulostavoitteesta.

Toisaalta, kauden alussa sosiaalisen yhtenäisyyden saama keskiarvo oli kiinteyden ulottuvuuksista matalin. Tämän lisäksi joukkueessa oli pelaajia, joiden sosiaalisia ulottuvuuksia mittaaville väittämille antamat pistemäärät olivat selvästi keskiarvoa matalampia. Kenties he eivät kokeneet ryhmän ilmapiiriä riittävän turvalliseksi, jotta olisivat kertoneet todellisen mielipiteensä kaikkien kuullen.

Tulosten mukaan joukkue oli jakautunut kahteen ryhmään, joissa kiinteyden osa-alueet koettiin eri tavalla. Vaikuttaa siltä, että molemmissa ryhmissä nämä kokemukset johtivat siihen, ettei todellista mielipidettä tuotu joukkueen tietoon ja ettei joukkue lopulta yhtenäistä mielipidettä tulostavoitteesta saavuttanut. Tulosten mukaan ryhmän kiinteyttä mittaavan ilmapiirimittarin (GEQ) antamat keskiarvot eivät kuvaa joukkueen tilannetta parhaalla mahdollisella tavalla.

Joukkueen aikaisemmat suoritukset parantavat tavoitteeseen sitoutumista ja lisäävät tavoitetta kohtaan koettua vetovoimaa (Weldon & Weingart 1993). Haastatteluissa joukkueen ja sen pelaajien aiempi menestymättömyys esitettiin yhdeksi syyksi, miksi kaikki pelaajat eivät mitalin saavuttamiseen pyrkineet, tai ainakaan sen saavuttamiseen uskoneet. Joukkue oli säilyttänyt edellisellä kaudella SM-sarjapaikkansa vasta karsintapeliä kautta. Useampi pelaaja mainitsi, että joukkueessa pitkään pelanneille pelaajille jo karsintapeliä välttämisen olisi riittävä tavoite. Yksi joukkueessa pitkään pelanneista ja kauden edetessä tavoitetta laskeneista pelaajista sanoi, että paikkaa mitalipeleissä ei saavutettu, sillä joukkueella ei ollut riittävästi kokemusta tärkeiden pelien voittamisesta. Myös joukkueen kokoneimat, toisissa SM-joukkueissakin urallaan pelanneet pelaajat nostivat menestyskokemukset yhdeksi tavoiteristiriidan syyksi. Heidän mukaan joukkue oli pyrkinyt koko kauden mitalin saavuttamiseen. Toinen pelaajista mainitsikin, että SM-sarjassa tavoitellaan aina mitalia. Hän epäili, ettei kaikilla pelaajilla ollut riittävästi tietoa siitä, mitä mitalipeleihin pääseminen edellyttää.

Tavoitetutkimuksissa vaikeiden, tai haastavan vaikeiden mutta realististen tavoitteiden on havaittu olevan tehokkaimpia (esim. Locke & Latham 1990). Tässä tutkimuksessa ei selvitetty, kuinka realistisena pelaajat kokivat joukkueen tulostavoitteen. Kenties tutkimuksen kohteena olleen joukkueen pelaajien erilaiset menestyskokemukset johtivat siihen, että pelaajat mielsivät joukkueen mahdollisuudet, ja siten myös joukkueen tulostavoitteen eri tavalla. Tässä joukkueessa yhteisten kokemusten puute vahvisti tulostavoitetta koskevaa ristiriitaa.

Dawson ym. (2002) havaitsivat, että pelaajat asettavat omia tavoitteita joukkueelleen. Tämän tutkimuksen kohteena olleessa joukkueessa jokaista pelaajaa oli pyydetty miettimään ennakkoon mielestään sopivaa tulostavoitetta joukkueelle, eli jokaisella pelaajalla voi katsoa olleen yksilön tavoite joukkueelle. Haastattelijan perusteella käy ilmi, että ainakin osa pelaajista koki joukkuekavereiden noudattaneen omaa tavoitettaan, ei joukkueen kollektiivista tavoitetta. Vaikka pelaajille oli pyritty antamaan mahdollisuus vaikuttaa

joukkueen tavoitteenasetteluun, eivät kaikki pelaajat olleet kertoneet todellista kantaansa koko joukkueen edessä. Ilmeisesti pelaajien sekä todella korkeat että hyvin matalat kiinteyden kokemukset johtivat tähän tilanteeseen. Joukkueen sisällä oli myös epäily, että pelaajat olivat mukana joukkueen toiminnassa kovin erilaisista syistä: toiset tavoittelivat kehittymistä ja menestystä, toisille tuntui yhdessäolo ja joukkuehenki olevan tärkeimpiä asioita. Myös pelaajien ja joukkueen aiempi menestys vaikutti siihen, millaisina pelaajat kokivat joukkueen menestysmahdollisuudet. Ilmeisesti pelaajat noudattivat ja sitoutuivat siihen tavoitteeseen, minkä itse kokivat sopivimmaksi joukkueelleen joukkueen kollektiivisen tavoitteen sijaan.

Tämän tutkimuksen kohteena olleessa joukkueessa pelaajien osallistuminen tavoitteenasetteluun ei johtanut pelaajien kesken yhtenäiseen käsitykseen tulostavoitteesta. Havainto ei kuitenkaan tarkoita sitä, että pelaajien osallistuminen tavoitteenasetteluun olisi huono asia. Tässä joukkueessa kiinteyden ja pelaajien aiemmat menestyskokemukset johtivat siihen, että osa pelaajista noudatti omaa joukkueelle asettamaansa tavoitetta. Tutkimuksessa ei selvitetty sitä, konkretisoi-tiinko pelaajille mitä tulostavoitteen saavuttaminen edellyttää, eikä sitä, oliko joukkueen tulostavoite esillä systemaattisesti esimerkiksi valmentajien puheissa pelaajille.

Valmentajan on tärkeää tukea ryhmän kiinteyden eri osa-alueita. Tehtäväkiinteyden osalta on pyrittävä varmistamaan, että pelaajien henkilökohtaiset sekä joukkueen kollektiiviset odotukset kohtaa-vat. Sosiaalisella puolella joukkueeseen on tärkeää luoda sellainen ilmapiiri, että jokainen uskaltaa sanoa mielipiteensä. Kiinteyden ei kuitenkaan saa kääntyä itseään vastaan, jolloin pelaajat lakkaavat kertomasta todellisia mielipiteitään korkean kiinteyden ylläpitä-miseksi. Valmentajan on tärkeää kohdata sekä koko joukkue yhdessä että jokainen pelaaja henkilökohtaisesti, jotta hänelle voi syntyä sel-keä käsitys pelaajien ajatuksista ja odotuksista (Dawson ym. 2002). Tutkimuksen kohteena olleessa joukkueessa toteutui Dawsonin ym. (2002) esittämä riski siitä, että yksilöiden tavoitteet joukkueelle oli-vat erilaisia kuin joukkueen kollektiivinen tavoite, jolloin joukkue jakautui pienempiin ryhmiin eikä saavuttanut tavoitteenasettelun positiivisia vaikutuksia parhaalla mahdollisella tavalla.

Tämän määrällistä ja laadullista aineistoa sisältävän tapaustutki-muksen tuloksia ei voi yleistää samoin kuin tilastollisesti edustavien määrällisten tutkimusten tuloksia. Ei voida olettaa, että pelaajien kokemukset korkeasta sosiaalisesta kiinteydestä tai pelaajien erilaiset

menestyskokemukset johtavat jokaisessa joukkueessa ristiriitaiseen käsitykseen kollektiivisesta tavoitteesta. Sen sijaan joukkuelajien valmentajien on syytä tiedostaa ryhmän kiinteyden sekä pelaajien aiempien menestyskokemusten vaikutukset pelaajien käsitykseen kollektiivisesta tavoitteesta.

Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin sekä laadullista että määrällistä aineistoa. Menetelmätriangulaation käyttö ei ole täysin ongelmatonta, sillä eri tutkimusmenetelmillä on erilainen kohdeherkkyys ja niiden voidaan katsoa perustuvan eri ihmiskäsityksiin (Eskola & Suoranta 2001). Tässä tutkimuksessa tutkimuksen kohde, demokraattista ta-voitteenasettelua hyödyntänyt, mutta tavoitteen suhteen ristiriitainen joukkue valittiin tapausesimerkiksi laajemmasta määrällisesti kerä-tystä aineistosta. Määrällisellä ilmapiirimittarilla kuvattiin ryhmän kiinteyden eri osa-alueilla tapahtuneita keskimääräisiä muutoksia kauden aikana. Muutosilmiötä pyrittiin ymmärtämään ja selittämään laadullisen aineiston avulla. Tuloksista ei tehty pitkälle meneviä yleistyksiä eikä tutkimuksessa ollut esimerkiksi eri ryhmien välistä vertailua, joten tässä tutkimuksessa eri tutkimusmenetelmien käytön voi katsoa tukevan toisiaan.

Tavoitteenasettelua lähestyttiin ainoastaan pelaajien kokemuksista käsin. Valmentajien osallistuminen tutkimukseen antaisi varmasti lisää tietoa joukkueen ilmapiiristä sekä ristiriitaiseen tavoitteeseen johtaneista tekijöistä. Tulevissa tutkimuksissa olisi arvokasta selvittää myös kuinka suuri vaikutus joukkueen jäsenten menestyskokemuksilla on tavoitteenasetteluun ja yhteisen tavoitteen hyväksymiseen.

Toistaiseksi joukkueen kiinteyttä on tutkittu pääasiassa ryhmän ilmapiirimittarin (GEQ) keskiarvojen avulla. Tässä tutkimuksessa pelaajien kokemukset polarisoituivat kiinteyden osalta ääripäihin: toiset kokivat kiinteyden korkeaksi, osa pelaajista puolestaan matalaksi. Tulosten mukaan molemmilla ääripäillä oli negatiivisia vaikutuksia joukkueen toimintaan. Kenties ilmapiirimittarin antama keskiarvo ei kuvaakaan parhaalla mahdollisella tavalla joukkueen kykyä toimia yhtenäisesti. Tulevissa tutkimuksissa onkin tärkeää tunnistaa joukkueiden sisällä mahdollisesti olevia alaryhmiä ja huomioida niiden sekä joukkueen valtarakenteiden mahdolliset vaikutukset tavoitteenasetteluun.

KIITOKSET

Suomen Kulttuurirahasto on tukenut tutkimusta Ulla Heikkilän rahastosta myönnettyllä apurahalla.

LÄHTEET

- Brawley, L. R. Carron, A. V. & Widmeyer, W. N.** 1987. Assessing the cohesion of teams: Validity of the group environment questionnaire. *Journal of Sport Psychology* 9, 275–294.
- Brawley, L. R. Carron, A. V. & Widmeyer, W. N.** 1992. The nature of group goals in sport teams: A phenomenological analysis. *The Sport Psychologist* 6 (4), 323–333.
- Brawley, L. R. Carron, A. V. & Widmeyer, W. N.** 1993. The influence of the group and its cohesiveness on perceptions of group goal-related variables. *Journal of Sport and Exercise Psychology* 15 (3), 245–260.
- Burke, S. M. Shapcott, K. M. Carron, A. V. Bradshaw, M. H. & Estabrooks, P. A.** 2010. Group goal setting and group performance in a physical activity context. *International Journal of Sport and Exercise Psychology* 8 (3), 245–261.
- Carron, A. V. Widmeyer, W. N. & Brawley, L. R.** 1985. The development of an instrument to assess cohesion in sport teams: The group environment questionnaire. *Journal of Sport Psychology* 7 (3), 244–266.
- Carron, A. V. Brawley, L. R. & Widmeyer, W. N.** 1998. Measurement of cohesion in sport and exercise. Teoksessa: J. L. Duda (toim.) *Advances in Sport and Exercise Psychology*. Morgantown, WV: Fitness Information Technology, 213–226.

- Carron, A. V. & Hausenblas, H. A.** 1998. *Group dynamics in sport*. 2. painos. London, Ontario: Fitness Information Technology.
- Carron, A. V. Bray, S. R. & Eys, M. A.** 2002a. Team cohesion and team success in sport. *Journal of Sport Sciences* 20 (2), 119–126.
- Carron, A. V. Colman, M. M. Wheeler, J. & Stevens, D.** 2002b. Cohesion and performance in sport: A meta analysis. *Journal of Sport and Exercise Psychology* 24 (2), 168–188.
- Dawson, K. A. Bray, S. R. & Widmeyer, W. N.** 2002. Goal setting by intercollegiate sport teams and athletes. *Avante* 8 (2), 14–23.
- Eskola, J.** 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II, näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 133–157.
- Eskola, J. & Suoranta, J.** 2001. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 4. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Forsblom, K. Kontinen, N. & Lintunen, T.** 2015. Kollektiiviset tavoitteet naisten palloliitujoukkueissa kilpailukauden alussa. *Liikunta & Tiede* 52 (1), 87–92.
- Hardy, J. Eys, M. A. & Carron, A. V.** 2005. Exploring the potential disadvantages of high cohesion in sports teams. *Small Group Research* 36 (2), 166–187.

- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P.** 2001. Tutki ja kirjoita. 6.–7. painos. Vantaa: Kirjayhtymä Oy.
- Holt, N. & Sparkes, A.** 2001. An ethnographic study of cohesiveness in a college soccer team over a season. *The Sport Psychologist* 15 (3), 237–259.
- Johnson, D. W. & Johnson, F. P.** 1987. *Joining together: Group therapy and group skills*. 3. painos. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Kaija, J. & Kujala-Leinonen, T.** 2001. Muutokset juniorijääkiekkjoukkueen ryhmäkoheesiossa ja sosiaalisissa suhteissa pelikauden aikana. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Locke, E. A. & Latham, G. P.** 1990. *A theory of goal setting and task performance*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Metsämuuronen, J.** 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. (2. laitos, 4. Painos) Vaajakoski: Gummerus.
- Mills, T. M.** 1984. *The sociology of small groups* 2. painos. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- O’Leary-Kelly, A. M. Martocchio, J. J. & Frink, D. D.** 1994. A review of the influence of group goals on group performance. *Academy of Management Journal* 37 (5), 1285–1301.
- Rovio, E.** 2002. Joukkueellinen yksilöitä. Toimintatutkimus psyykkisen valmennuksen ohjelman suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista poikien jääkiekkjoukkueessa. Jyväskylä, LIKES-tutkimuskeskus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 133. Väitöskirja.
- Rovio, E.** 2012. Ryhmäilmiöt. Teoksessa: L. Matikka & M. Roos-Salmi (toim.) *Urheilupsykologian perusteet*. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura ry, 309–325.
- Rovio, E. Eskola, J. Klemola, U. & Lintunen, T.** 2004. Ryhmän kiinteytys – haitallistako? Toimintatutkimus juniorijääkiekkjoukkueessa. *Liikunta & Tiede* 6, 73–80.
- Rovio, E. Eskola, J. Kozub, S. A. Duda, J. L. & Lintunen, T.** 2009. Can high group cohesion be harmful? A case study of a junior ice-hockey team. *Small Group Research* 40 (4), 421–435.
- Salminen, S. & Luhtanen, P.** 1998. Cohesion predicts success in junior ice hockey. *Perceptual and Motor Skills* 87 (2), 649–650.
- Senécal, J. Loughead, T. M. & Bloom, G. A.** 2008. A season-long team-building intervention: Examining the effect of team goal setting on cohesion. *Journal of Sport and Exercise Psychology* 30 (2), 186–199.
- Syrjälä, L.** 1994. Tapaustutkimus opettajan ja tutkijan työvälineenä. Teoksessa: L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari (toim.) *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Rauma: Kirjayhtymä Oy, 10–66.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A.** 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Weinberg, R. Burton, D. Yukelson, D. & Weigand, D.** 1993. Goal setting in competitive sport: An exploratory investigation of practices of collegiate athletes. *The Sport Psychologist* 7 (3), 275–289.
- Weinberg, R. Burton, D. Yukelson, D. & Weigand, D.** 2000. Perceived goal setting practices of olympic athletes: An exploratory investigation. *The Sport Psychologist* 14 (3), 279–295.
- Weinberg, R. & Gould, D.** 2007. *Foundations of sport and exercise psychology*. 4. painos. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Weldon, E. & Weingart, L. R.** 1993. Group goals and group performance. *British Journal of Social Psychology* 32 (4), 307–334.
- Williams, J. M. & Widmeyer, W. N.** 1991. The cohesion-performance outcome relationship in a coaching sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology* 13 (4), 364–371.